

УДК 338.22.021.4

ОРЛОВА НАТАЛІЯ,*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри фінансів, обліку і аудиту та банківської справи
Донецького державного університету управління, м. Маріуполь*

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано необхідність формування та проведення моніторингу інвестиційної політики держави. Визначено особливості її формування (завдання, принципи, методи) та реалізації. Запропоновано систему моніторингу інвестиційної політики як комплекс декількох моніторингових систем, реалізація яких дозволить прискорити впровадження концепції сталого розвитку в вітчизняну економіку.

Ключові слова: моніторинг; інвестиційна політика; інвестиційна привабливість; інвестиційний процес; сталий розвиток.

Постановка проблеми. Формування сучасної інвестиційної політики щодо досягнення сталого розвитку економіки можливе на основі моделювання стану інвестиційного потенціалу країни, регіону, ґрунтуючись на результатах ефективного моніторингу. Моніторинг інвестиційної політики держави - один з інструментів, що дозволяє управляти інвестиційною діяльністю в країні і забезпечувати ефективність використання стратегічних механізмів її реалізації. За таких умов зростає роль моніторингу як системи, що може забезпечити гармонійне поєднання вимог усіх учасників економіко-правових відносин, які ініціюють виконання визначеної стратегії розвитку економіки в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням організації та умов реалізації моніторингу інвестиційної політики присвячено праці багатьох українських та закордонних вчених, зокрема дослідження М. М. Вакуліча [1], М. В. Карповича [2], В. М. Хопчан [3], Н. Я. Яневич [4]. Але актуальними залишаються формування та розвиток нових теоретико-методологічних та практичних напрямів формування системи моніторингу інвестиційної політики в умовах стратегії сталого розвитку та реформування економічних процесів в Україні.

Метою роботи є формування напрямів розвитку системи моніторингу інвестиційної політики шляхом визначення основних елементів системи моніторингу на основі максимального використання внутрішніх можливостей кожної території країни, урахування її специфіки та раціонального поєднання загальнодержавних пріоритетів з інтересами держави для забезпечення сталого економічного зростання країни.

Виклад основного матеріалу. У період розвитку інвестиційних потоків та спрямованості державної політики на сталий розвиток усі суб'єкти інвестиційної діяльності повинні здійснювати постійний контроль і нагляд за процесом реалізації інвестиційних процесів. Інструментом такого аналізу є моніторинг інвестиційної політики держави [1].

Механізм проведення постійного нагляду та контролю за процесом освоєння інвестиційних потоків на загальнодержавному та регіональному рівнях називають моніторингом інвестиційної політики. Моніторинг інвестиційної політики передбачає безперервне спос-

тереження, обробку, аналіз, оцінку стану інвестиційного ринку та надання якісної своєчасної інформації учасникам інвестиційного процесу для прийняття управлінських рішень [Там само].

В сучасних умовах моніторинг стає дієвим засобом інвестиційної політики за умови своєчасного регулярного надходження якісної інформації до учасників інвестиційного процесу. У зв'язку з цим до основних завдань моніторингу інвестиційної політики слід віднести такі, як організація безперервного спостереження за об'єктом дослідження та формування системи інформативних показників; оцінка і аналіз отриманої інформації та виявлення причин, що призвели до відхилення від запланованих результатів; забезпечення учасників інвестиційної діяльності об'єктивною інформацією, отриманою під час моніторингових досліджень; прогнозування розвитку та надання рекомендацій щодо уникнення або зниження негативних наслідків на об'єкт дослідження.

Головною особливістю моніторингу інвестиційної політики є проведення масштабних спостережень за об'єктом і формування об'ємної інформаційної бази, яка повинна включати декілька груп показників: виробничо-економічні, інвестиційні можливості, виробничо-технічного і технологічного потенціалу, інноваційні можливості розвитку виробництва, соціальні й екологічні.

Інвестиційна привабливість є головною умовою формування інвестиційного клімату країни. Інвестиційна привабливість - це інтегральна характеристика об'єктів дослідження з позицій інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей залучення фінансових ресурсів та врахування ряду інших факторів, які суттєво впливають на формування дохідності інвестицій і мінімізацію інвестиційних ризиків [3].

Виходячи з визначення інвестиційної привабливості, її оцінка повинна бути комплексною, методична база - багатогранною, а, отже, моніторинг повинен являти собою комплекс з декількох моніторингових систем. На рис. 1. визначено моніторингові системи, інформаційне поле яких впливатиме на проведення ефективної оцінки інвестиційної привабливості України.

Рис. 1. Елементи системи моніторингу інвестиційної політики держави.

Інвестиційна політика повинна ґрунтуватися на комплексі чітко сформульованих цілей зі зрозумілими пріоритетами і часовими рамками для їх досягнення.

Для оцінки індексу інвестиційної привабливості в світі використовують відповідні системи моніторингу та оцінки інвестиційної привабливості країни. Оцінка індексу інвестиційної привабливості України проводиться Європейською Бізнес-асоціацією за підтримки дослідної компанії InMind. Індекс розраховується на основі регулярного моніторингу оцінок інвестиційної привабливості України першими особами компаній-членів Європейської Бізнес-асоціації [5].

Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти запитань:

1. Як Ви оцінюєте інвестиційний клімат в Україні?
 2. Як Ви оцінюєте поточний інвестиційний клімат для Вашої компанії у порівнянні з попередніми трьома місяцями?
 3. Які Ваші очікування щодо інвестиційного клімату в Україні на наступні три місяці?
 4. Чи прибутковим, на Ваш погляд, буде для нових учасників ринку інвестування в Україні протягом наступних трьох місяців?
 5. Які Ваші очікування щодо бізнес-середовища у Вашій основній галузі діяльності на наступні три місяці?
- Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за 2008-2015 роки представлена на рис. 2.

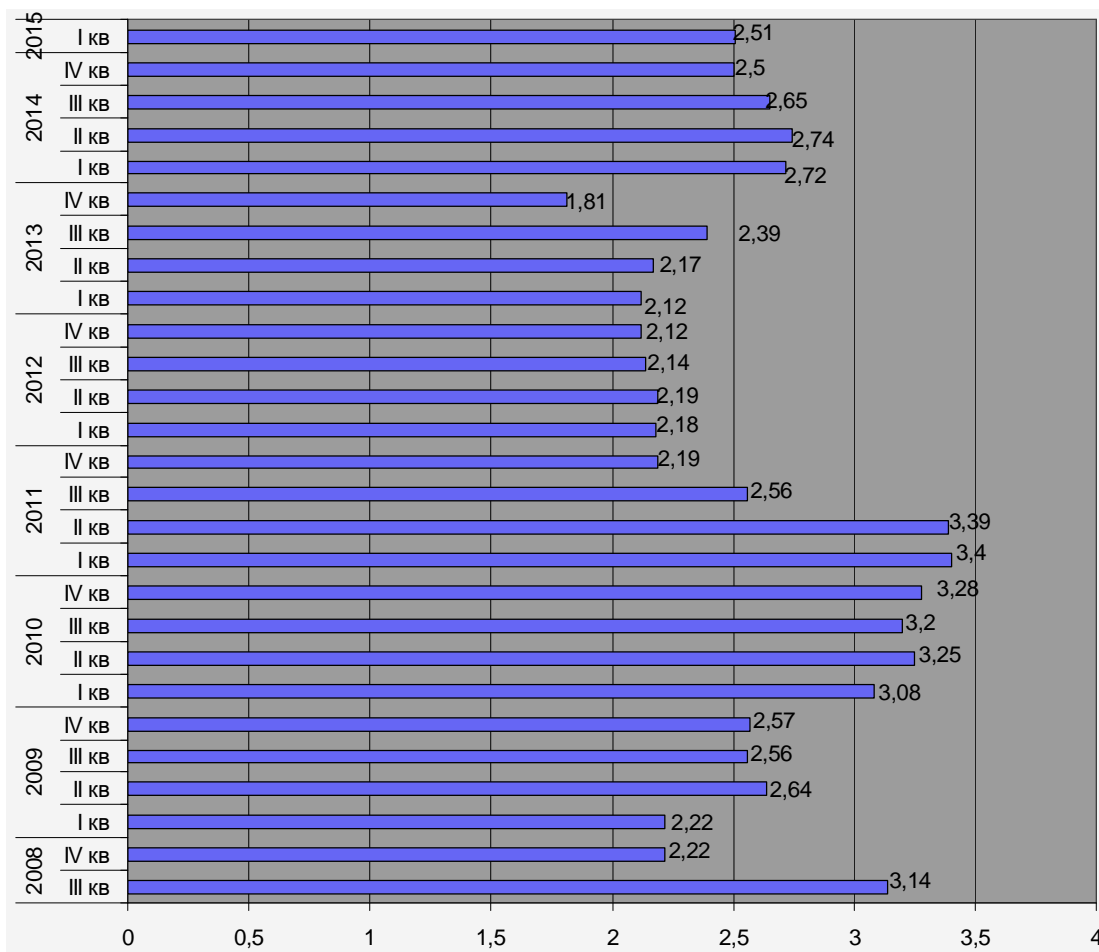

Рис. 2. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за 2008-2015 рр. [5].

З наведеного рис. 2. можна зробити висновок, що індекс інвестиційної привабливості України в першому кварталі 2015 року залишився незмінним у порівнянні з показником кінця минулого року - 2,5 балів з п'яти можливих. Про це свідчать результати дослідження привабливості бізнес-клімату України, яке провели Європейська Бізнес-Асоціація та компанія InMind в березні цього року [Там само].

Поширені й інші економічні індекси інвестиційної привабливості держав, зокрема, рейтинги Світового економічного форуму, цифрова шкала Гарвардської школи бізнесу (США), індекси журналів "Fortune" (США) та "The Economist" (Англія), методика оцінки інвестиційної привабливості, розроблена Банком Австрії, рейтинг інвестиційної привабливості держав, що визначається Інститутом менеджменту у Лозанні тощо [1, 2].

Моніторинг інвестиційного клімату певної держави дає змогу інвестору завчасно передбачити більшість переваг та недоліків, ризикованих ситуацій, що виникають під час роботи з підприємством саме цієї держави. Цей сектор моніторингу буде врахувати всі умови для не схильного до ризику інвестора. Зокрема, моніторинг інвестиційної діяльності в Україні може здійснюватись за допомогою створення Центру моніторингу інвестиційних процесів - науково-практичного закладу, метою якого буде аналіз стану інвестиційної діяльності і підготовка рекомендацій щодо покращення її організації.

Побудова системи моніторингу інвестиційного ринку найкраще відображена у І.О. Бланка - як захід, що сприятиме підвищенню ефективності моніторингу інвестиційного ринку та пошуків залучення іноземних та вітчизняних інвестицій. Запропоновано регуляторне оприлюднення переліків: інвестиційно привабливих підприємств; потенційних об'єктів приватизації за різними рейтингами; привабливих інвестиційних проектів, ранжованих за співвідношенням ризику та дохідності; створених та потенційних вільних економічних зон з їх основними характеристиками (тип зони, мета створення і функції тощо) [6].

Моніторинг світового інвестиційного ринку допомагає інвестору порівняти підприємства-"аналоги" за набором показників, який буде змінюватись відповідно до кожної окремої ситуації.

Моніторинг інвестиційної привабливості регіонів реалізується за допомогою таких методів, як рейтингування, матричний метод, побудова одно- та багатофакторних моделей, розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону [4].

За результатами проведеного моніторингу інвестиційної привабливості регіонів та відповідно до поставлених завдань здійснюється корегування пріоритетних напрямків інвестиційної політики; прийняття рішень щодо вибору ефективних інвестиційних проектів на рівні регіонів, підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю, впровадження заходів підвищення інформаційної прозорості компаній для інвесторів, розробка заходів покращення інвестиційної привабливості регіонів та галузей, впровадження принципів соціально відповідального інвестування.

Моніторинг інвестиційної привабливості галузі, підгалузі, регіону, до яких належить відповідне підприємство, безпосередньо впливає на рішення інвестора про вкладення коштів саме в даний об'єкт, тому повинен використовуватись щоразу для адекватного відображення макроекономічної ситуації навколо нього.

Особливу увагу необхідно зосередити на принципах сталого розвитку в процесі побудови ефективної системи моніторингу інвестиційної політики: забезпечення моніторингової бази шляхом затвердження для неї чітких планів, розроблення системи показників для передбачення тенденцій за кожним з напрямів реалізації інвестиційного проекту (програми) підприємства; створення прозорої системи звітності, яка б відображала стан проекту відносно плану за єдиними підходами і критеріями і мала б чітко визначені в часі й прості процедури підготовки і подання звітів; аналіз причин, що викликали відхилення фактичних результатів від прогнозованих; створення ефективної системи реагування в діапазоні дій від виправлення недоліків та подолання негативних тенденцій розвитку інвестиційної політики [4].

Організація постійно діючої системи моніторингу інвестиційної діяльності повинна передбачати та забезпечувати гнучкість і адаптивність інструментарію, що дозволяє отримувати адекватні оцінки поточних і прогнозних змін економічного середовища та вибирати механізми впливу, які корегуються [7]. Завдяки цьому буде досягнута ефективність управлінських рішень на стадіях розробки і реалізації стратегій розвитку промислових підприємств та галузей.

Висновки

На основі проведеного дослідження особливостей формування та реалізації моніторингу інвестиційних процесів доведено, що моніторинг інвестиційної політики сталого розвитку є головним завданням держави та фактором зміцнення економіки. Обґрунтовано, що в Україні цілісна система моніторингу інвестиційної політики сталого розвитку ще не поширена. Запропоновано систему моніторингу інвестиційної політики як комплекс з декількох моніторингових систем з метою впровадження концепції сталого розвитку в економіку України.

Доведено, що моніторинг інвестиційної привабливості країни дає змогу інвестору оцінити актуальний стан капіталу галузей економіки, обсяги та структуру залучення інвестицій та особливості здійснення інвестиційної діяльності, сучасний стан інвестиційного потенціалу.

Визначено, що механізм організації системи моніторингу інвестиційної політики сталого розвитку передбачає безперервне спостереження, обробку, аналіз, оцінку стану інвестиційного ринку та надання якісної своєчасної інформації учасникам інвестиційного процесу для прийняття управлінських рішень.

Реалізація та впровадження системи моніторингу інвестиційної політики дозволить підвищити ефективність управління інвестиційним кліматом, підвищити інформаційну прозорість компаній на шляху досягнення сталого розвитку економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакулич М. М. Моніторинг інвестиційного клімату економіки України / М. М. Вакулич // Економічний Нобелівський вісник. - 2014. - № 1 (7). - С. 76-86.
2. Карпович М. В. Інвестиційний клімат в Україні та проблема реалізації інвестиційного потенціалу [Електронний ресурс] / М. В. Карпович // Науковий блог НАУ "Острозька Академія". - Режим доступу : <http://naub.ua.edu.ua/2014/investytsijnjy-klimat-v-ukrajini-ta-problema-realizatsiji-investytsijnohopotentsialu/>.

3. Хопчан В. М. Теоретичні засади оцінювання інвестиційної привабливості регіону [Електронний ресурс] / В. М. Хопчан // Ефективна економіка. - Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3135>.

4. Яневич Н. Я. Соціальні інвестиції: сутність і класифікація [Електронний ресурс] / Н. Я. Яневич // Електронний архів наукових матеріалів Національного університету "Львівська політехніка". - Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11337/1/26.pdf>.

5. Индекс инвестиційної привабливості [Електронний ресурс] // Європейська Бізнес Асоціація. - Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>.

6. Інвестиційна привабливість України залишається низькою [Електронний ресурс] // Антикорупційний блокпост. - Режим доступу : <http://corruptua.org/2013/04/investitsiyna-privablivist-ukrayini-zalishayetsya-nizkoju>.

7. Бакай В. Й. Індикативний моніторинг інвестиційного потенціалу та формування інвестиційного іміджу підприємства [Електронний ресурс] / В. Й. Бакай // Конкурентний потенціал підприємства: методи та механізми підвищення : Х Міжнародна науково-практична конференція. - Режим доступу : http://mev-hnu.at.ua/load/2013/7_konkurentnij_potencial_pidpriemstva_metodi_ta_mekhanizmi_pidvishennja/37-1-0-266.

Орлова Наталия,

*доктор наук по государственному управлению, профессор,
профессор кафедры финансов, учета, аудита и банковского дела
Донецкого государственного университета управления, г. Мариуполь*

НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ МОНИТОРИНГА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

В статье обоснована необходимость формирования и проведения мониторинга инвестиционной политики государства. Определены особенности её формирования (задачи, принципы, методы) и реализации. Предложена система мониторинга инвестиционной политики как комплекс нескольких мониторинговых систем, реализация которых позволит ускорить внедрение концепции устойчивого развития в отечественную экономику.

Ключевые слова: мониторинг; инвестиционная политика; инвестиционная привлекательность; инвестиционный процесс; устойчивое развитие.

Orlova Nataliia,

*Dr. of Public Administration, Professor of Finance
Donetsk State University of Management, Mariupol*

DIRECTIONS OF FORMATION OF MONITORING INVESTMENT POLICY IN UKRAINE

In this article it is proved the necessity of forming and monitoring the investment policy. The main task of investment policy's monitoring are the organization of continuous observation of the object of study, formation of informative indicators; assessment and analysis of the information received, forecasting development and providing recommendations to avoid or reduce adverse effects on the object of study. It is proved that a monitoring system should include investment and provide flexibility and adaptability tools. There is studied foreign experience of monitoring investment climate and defined principles of monitoring systems in accordance with the concept of sustainable development for an effective system of monitoring investment policy.

The system of investment policy's monitoring as is a set of multiple monitoring systems (monitoring the investment climate, stock market, the global investment market, the state of the industry and the region, measures for sanitation and monitoring enterprise value of risk factors and the profitability of the project), the implementation of which will accelerate the implementation of sustainable development in the domestic financial system.

Key words: monitoring; investment policy; investment attraction; investment process; sustainability.

© Орлова Наталья

Надійшла до редакції 15.04.2015